ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378:351.862].091.12:005.336.5-043.86
DOI: https://doi.org/10.17721/2616-7786.2022/8-1/14

А. Демків, старш. викл.
ORCID ID: 0000-0002-1604-1793
Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
Центральний інститут післядипломної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти", Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ Й БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Обґрунтовано актуальність проблеми професійного розвитку педагогічних працівників навчально-методичних центрів цивільного захисту й безпеки життєдіяльності. На основі аналізу нормативно-правових документів і наукових праць узагальнено специфіку їхнього професійного розвитку, яка полягає в дуальності функціонального і професійно-педагогічного навчання, комплементарності професійної компетентності зі спеціальностей "Цивільна безпека" (263) та "Освітні, педагогічні науки" (011).

Ключові слова: навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності; педагогічні працівники; професійний розвиток; стандарт; цивільна безпека.

Постановка проблеми. Питання розвитку системи екстреної допомоги, підготовки та просвіти населення щодо поведінки в надзвичайних ситуаціях завжди було актуальним, але у зв'язку з повномасштабним вторгненням російських військ затребуваність системних знань у галузі цивільної безпеки в різних верств населення збільшилась. Відповідно зросла значущість і відповідальність галузевої системи освіти у сфері цивільного захисту, яка підпорядкована Державній службі України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС). У ній працюють педагогічні (викладачі та майстри виробничого навчання) і науково-педагогічні працівники, які забезпечують здобуття освіти на різних рівнях, зокрема: професійної (професійно-технічної) освіти; першому (бакалаврський), другому (магістерський), третьому (освітньо-науковий) рівнях вищої освіти, а також у системі післядипломної освіти. Відтак, кожна з цих категорій викладачів мають право на "безперервне навчання з урахуванням особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки" [1], яке відбувається раз на п'ять років за 108-годинною програмою (3,6 кредитів ЄКТС) у закладах вищої і післядипломної освіти ДСНС України. Однак, згідно із пунктом 16 [2] загальний обсяг підвищення кваліфікації педагогічного або науково-педагогічного працівника закладу загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти не може бути менше ніж 150 год на п'ять років. У зв'язку з цим виникає суперечність у соціально-професійному аспекті між зростанням вимог суспільства до професійного розвитку педагогічного працівника та можливостями повноцінного забезпечення вдосконалення його професійно-педагогічної компетентності у процесі підвищення кваліфікації.

Подолання цієї суперечності впродовж тривалого часу забезпечується за власною ініціативою педагогічних працівників шляхом відвідування вебінарів, конференцій, семінарів тощо, які здебільшого не відображають зміст і специфіку їхньої професійної діяльності.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Варто зазначити, що професійна підготовка фахівців за спеціальністю "Цивільна безпека" (263) в Україні здійснюється не так давно, хоча існує досить тривала практика підготовки фахівців зі спеціальності "Пожежна безпека" (261) і "Правоохоронна діяльність" (262), що також віднесені до галузі знань "Цивільна безпека" (26). За цей нетривалий період вченими виявлено й обґрунтовано теоретико-методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів із надзвичайних ситуацій М. Козяр [3]; Н. Олексієнко досліджено проблему формування моральної культури в майбутніх бакалаврів цивільного захисту як їх професійної характеристики [4]; О. Повстин вивчала теоретичні й методичні засади професійної підготовки до управлінської діяльності майбутніх фахівців у галузі безпеки [5]; Ю. Таймасов розглянув проблему підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження [6]; Г. Хлипавка порушила проблему формування соціальної компетентності майбутніх офіцерів служби цивільного захисту й ін. в наукових публікаціях [7]. Отже, основна увага дослідників приділяється питанням професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Результати вивчення проблеми підвищення кваліфікації педагогічних працівників галузі знань "Цивільна безпека" (26) висвітлено фрагментарно в наукових публікаціях С. Осипенка [8], Є. Литвиновського [9], П. Волянського [10], В. Михайлова [11], Л. Петренко [12] та ін. У цих працях учені акцентують увагу в основному на розв'язанні нагальних проблем у підвищенні кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки й організації навчання дорослого населення в територіальних громадах. Однак системне вивчення особливостей професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників галузі знань Цивільна безпека (26) залишається поза увагою дослідників.

Метою статті є вивчення специфіки професійного розвитку педагогічних працівників Навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – НМЦ ЦЗ БЖД) у регіонах.

Методи дослідження: контент-аналіз законодавчих документів із питань організації післядипломної освіти, нормативно-правових документів з підвищення кваліфікації фахівців цивільного захисту; аналіз та узагальнення документів, розміщених на сайтах НМЦ ЦЗ БЖД для з'ясування їхньої структури, змісту діяльності та виокремлення особливостей професійного розвитку педагогічних працівників; порівняльний аналіз стандартів за спеціальністю "Освітні, педагогічні науки" (011) для другого (магістерського рівня) вищої освіти та за спеціальністю "Цивільна безпека" (263) для другого (магістерського рівня) вищої освіти для виявлення спільних і відмінних компетентностей фахівців.

© Демків А., 2022

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Професійний розвиток педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД регулюється ст. 23 Конституції України [13], основні положення якої розкриваються в р. VII ст. 58 Закону України "Про вищу освіту" [14].

Вважаємо, що з огляду на зазначену тему статті доцільно визначити суть поняття "професійний розвиток персоналу в сфері цивільного захисту". У ході дослідження нами з'ясовано, що цей феномен О. Євдін пропонує розуміти як систему взаємопов'язаних дій, що охоплюють вироблення стратегії, прогнозування і планування потреби в персоналі, управління кар'єрою і професійним зростанням, організацію процесу адаптації, навчання, тренінгу, формування організаційної культури [15]. У нормативно-правових документах Законом України та постановою Кабінету Міністрів України поняття "професійний розвиток" тлумачиться як "безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей" [16; 17]. Отже, з огляду на суть визначення цих понять можна дійти висновку, що професійний розвиток педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД з одного боку є обов'язком осіб, які займають ці посади, а з іншого – їхнім правом і ініціативою постійно розвиватись у галузі безпеки людини. За сучасних тенденцій і організації підвищення кваліфікації на основі принципу "навчання впродовж всього життя" ми маємо критично ставитись до думки стосовно того, що: "Навчання персоналу – найважливіший інструмент, за допомогою якого керівництво отримує можливість підвищувати потенціал людських ресурсів і впливати на формування організаційної культури" [18].

Для нашого подальшого дослідження вважаємо доцільним з'ясувати структуру НМЦ ЦЗ БЖД, їхнє місце в галузевій системі освіти у сфері цивільного захисту [19, с. 83] і висвітлити вимоги до категорії педагогічних працівників, які в них працюють. Результати аналізу діяльності 25 існуючих НМЦ ЦЗ БЖД дали змогу встановити певні відмінності у їхній структурі. Так, у м. Києві до організаційної структури включено Центральний методичний кабінет і функціонують територіальні курси вищої категорії, тоді як в областях діють навчальні кабінети. Окрім цього варто звернути увагу на різну кількість територіальних курсів першої, другої і третьої категорії. Наприклад, у м. Києві діють курси вищої категорії, у Дніпропетровській області першої, другої і третьої категорій. У таких областях: Донецька, Київська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Херсонська, Черкаська діють курси II та III категорії; в Одеській і Харківській областях – I категорії; Вінницькій, Львівській і Чернігівській областях – II категорії, а у Волинській, Закарпатській, Тернопільській і Чернівецькій областях – III категорії. Відповідно до структури перед педагогічними працівниками сформульовані завдання.

Згідно з Типовим положенням про територіальні курси цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, НМЦ ЦЗ БЖД, основними їхніми завданнями визначено: функціональне навчання, яке забезпечує набуття та систематичне оновлення особами, які належать до керівного складу та фахівців, спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту; надання безоплатних послуг із практичної підготовки керівного складу та фахівців під час командно-штабних, штабних і спеціальних об'єктових навчань і тренувань із питань цивільного захисту; здійснення методичного супроводу суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту [20]. Власне цими завданнями окреслено зміст навчання на територіальних курсах і в НМЦ ЦЗ БЖД.

Отже, згідно з нормативно-правовими документами, основною функцією територіальних курсів і НМЦ ЦЗ БЖД є освітня функція. Водночас слід підкреслити, що їхні педагогічні колективи здійснюють функціональне навчання і практичну підготовку осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту. Під функціональним навчанням розуміють навчання керівників, професіоналів і фахівців із метою набуття та систематичного оновлення спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту. Концепт "практична підготовка" тлумачиться як закріплення керівним складом і фахівцями теоретичних знань з питань цивільного захисту та набуття ними навичок і досвіду виконання завдань та функцій під час командно-штабних, штабних та спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту [21]. Із семантичного аналізу даних понять можна зробити висновок, що в них визначається зміст навчання, форми навчання і тренування, а також категорії осіб за класифікацією професій.

Наратив нашого дослідження потребує акцентування уваги на таких організаційних положеннях діяльності територіальних курсів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, НМЦ ЦЗ БЖД: розроблення програм для організації функціонального навчання; здійснення освітнього процесу з функціонального навчання відповідно до Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання, затвердженого наказом МВС; проведення функціонального навчання осіб керівного складу та фахівців органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до державного замовлення за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для фінансування ДСНС [21].

Реалізація цих положень потребує від педагогічних працівників територіальних курсів і НМЦ ЦЗ БЖД знань професійної педагогіки та андрагогіки. Особлива уваги має надаватися їхній методичній підготовці, оскільки вони здійснюють методичний супровід діяльності суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях і в умовах терористичного акту, зокрема до їхньої компетенцій віднесено:

- розроблення й поширення методичних матеріалів із проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту;
- моніторинг навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, створення фонду навчальної, довідкової, методичної й іншої літератури і матеріалів із цих питань;
- комплексне програмно-методичне забезпечення занять із підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях і навчання непрацюючого населення за місцем проживання тощо [20].

У кваліфікаційних вимогах до посади начальника (директора) навчально-методичного центру цивільного захисту зазначається, що він повинен мати вищу освіту ступеня магістра відповідно до профілю Центру, стаж роботи на керівних посадах в органах управління цивільного захисту або педагогічної діяльності в навчальних закладах цивільного захисту не менше п'яти років [20]. Варто зазначити, що за своєю посадою він очолює педагогічну раду, до складу якої входять усі педагогічні працівники Центру. Вони так само підлягають атестації відповідно до чинного законодавства. Отже, за виконанням своїх посадових обов'язків він може прирівнюватись до керівника закладу професійної освіти. Відтак, директор НМЦ ЦЗ БЖД й усі педагогічні працівники мають підвищувати свою кваліфікацію із професійно-педагогічної діяльності.

ISSN 1728-3817

Багаторічна практика роботи в системі підвищення кваліфікації фахівців цивільного захисту, свідчить про те, що педагогічні працівники НМЦ ЦЗ БЖД проходять підвищення кваліфікації із функціонального навчання згідно із затвердженими графіками один раз на п'ять років, але ці програми не містять кредитів (модулів), спрямованих на їхній професійний розвиток як педагогічних працівників, зазвичай ця проблема розв'язується ними самостійно напередодні атестації й достатньо формально. У зв'язку з цим виникають певні ускладнення: зайва витрата ресурсів – часу, фінансів, фізичних та інтелектуальних зусиль, що не завжди відповідає професійним і особистісним очікуванням. Результати вивчення наукової педагогічної літератури показали, що зазначена проблема вітчизняними вченими є мало досліджуваною.

Варто зауважити, що професійний розвиток педагогів слід розглядати в політичному та соціально-економічному контексті розвитку суспільства. Адже невизначеність унаслідок перебудови світоустрою, безпекової ситуації на континенті і в країні, стрімкий технологічний розвиток (Industry 4.0) в усіх галузях економіки зумовлюють сучасні зміни парадигм суспільного і громадського розвитку, новизну "особистісних і соціальних вимог до системи професійної освіти педагога та його готовності до професійного розвитку в системі неперервної освіти" [22, с. 23].

Наукові розвідки щодо виявлення методологічних підходів до професійного розвитку педагогів показали, що в теорії професійної освіти широко використовується дефініція "професійно-педагогічна освіта", яка має розумітися не лише як особливий різновид педагогічної освіти, спрямованої на підготовку педагогічних працівників для закладів професійної освіти, а й більш широко, як підготовка до професійно-педагогічної діяльності у формальній і неформальній професійній освіті [23, с. 10].

На основі аналізу педагогічних досліджень М. Артюшина дійшла висновку, що "цілісні моделі безперервної професійно-педагогічної підготовки, які б забезпечували цілісний, безперервний процес формування сучасного інноваційного педагога, суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, поки що відсутні" [23, с. 15]. Вона зазначає, що "наявні моделі характеризуються локальністю", оскільки "спрямовані на розвиток окремих професійних компетентностей чи підготовку педагогів професійного навчання за окремими спеціалізаціями" [23, с. 16].

Загальновідомо, що професійна підготовка здійснюється за прийнятим стандартом, які "…використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями" [14]. Взаємозв'язок стандартів і освітніх програм, підкреслюють Н. Ткачук і Н. Кінах у своєму дослідженні. Вчені зазначають, що освітні програми, які передбачають присвоєння професійних кваліфікацій, мають забезпечувати виконання вимог відповідних професійних стандартів [22, с. 23]. Отже, ґрунтуючись на зазначених вище тенденціях, маємо зробити висновок, що розроблений і затверджений Наказом МОН України стандарт вищої освіти за спеціальністю Освітні, педагогічні науки (011) для другого (магістерського рівня) вищої освіти [24] уможливлює обґрунтування нового змісту підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД, побудованого на компетентнісній основі.

Для розв'язання завдань цієї статті науковий інтерес становить монографічне дослідження О. Щербак, у якому вчена висвітлює теоретико-методичні засади підготовки і підвищення кваліфікації педагога професійного навчання для освіти дорослих. На її переконання, в умовах розвитку постіндустріального суспільства зміст професійно-педагогічної освіти набув більш ширшого значення, оскільки поєднує професійно-педагогічну підготовку фахівців, причетних до освітньої діяльності в різних педагогічних, соціально-культурних і виробничих системах [25], тобто у педагогів професійної освіти мають бути сформовані фахові й педагогічні компетентності (наприклад, інженерно-педагогічна освіта) на основі синергетичного підходу, який уможливлює колоборацію компетентностей.

Результати порівняльного аналізу компетентностей за спеціальностями "Освітні, педагогічні науки" (011) і "Цивільна безпека" (263) для другого (магістерського рівня) вищої освіти у підсумку наводить на думку про необхідність розвитку ідентичних компетентностей, зазначених у професійних стандартах за двома досліджуваними спеціальностями [26]. Передусім, це стосується інтегральної компетентності. У групі загальних компетентностей також виявлено багато аналогічних здатностей, які корелюють між собою (рис. 1).

Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки	**Галузь знань – 26 Цивільна безпека Спеціальність – 263 Цивільна безпека**
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.	К06. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	К01. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.	К02. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.	К03. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	К04. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	К08. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Рис. 1. Ідентичність компетентностей за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки і 263 Цивільна безпека для другого (магістерського рівня) вищої освіти

Отже, із порівняльного аналізу компетентностей за двома спеціальностями другого (магістерського рівня) вищої освіти є зрозумілим, що їхній розвиток в освітньо-професійній програмі підвищення кваліфікації може забезпечуватись одним модулем (курсом), який об'єднуватиме декілька тем із професійно-педагогічної освіти саме тих компетентностей, які вказані на рис. 1.

Відтак, можна зробити припущення, що в підвищенні кваліфікації педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД логічним буде об'єднання функціонального і професійно-педагогічного навчання.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що професійний розвиток викладачів НМЦ ЦЗ БЖД є педагогічної проблемою, яка відповідно до політичного, соціально-економічного, технологічного розвитку країни потребує комплексного розв'язання й об'єднаних зусиль учених різних галузей знань, зокрема цивільної безпеки та освіти, а також практиків, чий досвід є невичерпним джерелом навчання дорослих.

Особливість їхнього професійного розвитку проявляється в дуальності як принципі професійної необхідності поєднання двох спеціальностей "Освітні, педагогічні науки" (011) і "Цивільна безпека" (263) для другого (магістерського рівня) вищої освіти з метою компліментарності професійних компетентностей. Підвищення їхньої кваліфікації в галузі цивільної безпеки передбачається та координується нормативно-правовими документами, прийнятими на державному й галузевому рівнях, відповідно до яких вони раз на п'ять років здійснюють функціональне навчання на базі закладів вищої і післядипломної освіти. Водночас у підвищенні кваліфікації зі спеціальністю "Освітні, педагогічні науки" (011) вони мають можливість вільного вибору установ, форм і тематики підвищення кваліфікації – інститути післядипломної педагогічної освіти, тренінги, семінари, конференції, вебінари, круглі столи тощо. Проте обрані теми різних форм підвищення кваліфікації дуже часто не відображають зміст їхньої спеціальності "Цивільна безпека" (263), його трансформацію відповідно до постіндустріального розвитку країни та її сучасним економічним, соціально-політичним станом. У зв'язку з цим виникла необхідність зміни підходів до підвищення кваліфікації педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД. Вони мають враховували необхідність їхньої професійно-педагогічної підготовки та сучасні вимоги до педагогів професійної освіти.

Перспективою подальших наукових розвідок розглядаємо моделювання професійно-педагогічної компетентності педагогічних працівників НМЦ ЦЗ БЖД.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 09.08.2019 № 1556-VII (ред. від 27.10.2022). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів від 21.08.2019 р. № 800 (ред. від 31.12.2019). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text
3. Козяр М. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / М. М. Козяр; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2005. – 41 с.
4. Олексієнко Н. О. Формування моральної культури у майбутніх бакалаврів цивільного захисту у процесі вивчення української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Н. О. Олексієнко; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. – Л., 2018. – 22 с.
5. Повстин О. В. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки до управлінської діяльності майбутніх фахівців у галузі безпеки людини : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / О. В. Повстин; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2019. – 348 с.
6. Таймасов Ю. С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Ю. С. Таймасов; Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Х., 2021. – 44 с.
7. Хлиповка Г. Г. Формування соціальної компетентності майбутніх офіцерів служби цивільного захисту України в процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Г. Г. Хлиповка; Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. – Л., 2019. – 22 с.
8. Осипенко С. І. Поради викладачу навчально-методичного центру цивільного захисту : метод. посіб. / С. І. Осипенко. – К., 2018. – 136 с.
9. Теоретичні та організаційно-методичні засади проектування освітньої діяльності навчально-методичних установ цивільного захисту : монографія (з елекрон. дод.). вид. 2, переробл. / Є. Ю. Літвиновський та ін. – Л. : КП "Палітурник, 2017. – 230 с.
10. Волянський П. Б. Впровадження у викладання дисципліни цивільний захист шляхів зниження впливу аварій, обумовлених використанням небезпечних речовин, на здоров'я людини та довкілля / П. Б. Волянський та ін. // Мат. наук.-практ.ї конф. з міжнародною участю "Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини", (12 березня 2019 р., м. Київ, нац. мед. ун-т імені О. О. Богомольця). – К., 2019. – С. 40–41.
11. Mykhailov V. Aviation search and rescue personnel training by the means of the information educational environment of the establishment of postgraduate education / Viktor Mykhailov, Viktoriya Kupriyevych, Leonid Romanov, Anna Demkiv, Larysa Petrenko, Victor Shevchenko, Khalida Bakhtiyarova, Vladimir Khyzhnyak // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2021. 11/02/XXI. (VOL. 11, ISSUE 2, SPECIAL ISSUE XXI.). – С. 181185. – URL: http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxi. (дата звернення: 10.09.2022).
12. Демків А. М. Правові основи професійного розвитку педагогічних працівників навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності / А. М. Демків, Л. М. Петренко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр.; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. – К., 2021. – Вип. 1 (19). – С. 52–63.
13. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (ред. від 01.01.2020). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
14. Про вищу освіту. Закон України від 09.08.2019 № 1556-VII (ред. від 27.10.2022). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
15. Євдін О. М. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2018 рік. УНДІЦЗ ДСНС України / О. М. Євдін. – К., 2019. – С. 258–272.
16. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII (ред. від 07.02.2022). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text.
17. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106 (ред. від 02.08.2022). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text.
18. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. ; за заг. ред. Є. П. Качана та ін. – К. : Знання, 2008. – 407 с.
19. Запровадження процесу підвищення кваліфікації фахівців дослідно-випробувальних лабораторій територіальних органів ДСНС на базі Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту / С. С. Павлов та ін. // Наукові перспективи. – 2021. – № (12). – С. 76–89.
20. Про затвердження Типового положення про територіальні курси цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.10.2018 р. № 835 (ред. від 16.10.2018). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-18#Text.
21. Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 (ред. від 22.09.2021). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/KP130819?an=5.
22. Ткачук Н. Професійний стандарт як вектор модернізації післядипломної педагогічної освіти / Н. Ткачук, Н. Кінах // Нова педагогічна думка. – 2021. – Т. 106. – № 2. – С. 22–28. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-21-28.
23. Артюшина М. В. Моделі професійно-педагогічної підготовки у закладах вищої освіти України / М. В. Артюшина // Вісн. Нац. авіаційного ун-ту. Серія: Педагогіка. Психологія. – 2020. – № 17. – С. 10–18. DOI: https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15018
24. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 "Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського рівня) вищої освіти". Наказ МОН України від 11.05.2021 р. № 520 (ред. від 11.05.2021). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/05/17/011.Osvitni.ped.nauky.mahistr_17.06.docx&wdOrigin=BROWSELINK.
25. Щербак О. І. Теоретико-методичні засади підготовки і підвищення кваліфікації педагога професійного навчання для освіти дорослих : монографія / О. І. Щербак. – К. : КППК, 141 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: scherbak2014.pdf (kppk.com.ua).
26. Петренко Л. М. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів : монографія /Л. М. Петренко. – Д. : ІМА-прес, 2013. – 456 с.

References

1. Pro osvitu [Elektronnij resurs]: Zakon Ukraïni vid 09.08.2019 № 1556-VII (red. vid 27.10.2022). – Rezhim dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

2. Dejaki pitannja pidvishhennja kvalifikacії pedagogichnih i naukovo-pedagogichnih pracivnikiv. Postanova Kabinetu Ministriv vid 21.08.2019 r. № 800 (red. vid 31.12.2019). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text

3. Kozjar M. M. Teoretichni ta metodichni zasadi profesijnoї pidgotovki osobovogo skladu pidrozdiliv z nadzvichajnih situacij: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra ped. nauk: spec. 13.00.04 "Teorija ta metodika profesijnoї osviti" / Kozjar Mihajlo Mikolajovich; Institut pedagogiki i psihologiї profesijnoї osviti APN Ukraïni. – Kiїv, 2005. 41 s.

4. Oleksienko N. O. Formuvannja moral'noї kul'turi u majbutnih bakalavriv civil'nogo zahistu u procesi vivchennja ukraïns'koї movi: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk: 13.00.04 "Teorija ta metodika profesijnoї osviti" / Oleksienko Natalija Olegivna; L'vivs'kij derzhavnij universitet bezpeki zhittedijal'nosti. – L'viv, 2018. 22 s.

5. Povstin O. V. Teoretichni ta metodichni zasadi profesijnoї pidgotovki do upravlins'koї dijal'nosti majbutnih fahivciv u galuzi bezpeki ljudini: dis. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra ped. nauk: 13.00.04 "Teorija ta metodika profesijnoї osviti" / Povstin Oksana Viktorivna; Vinnic'kij derzhavnij pedagogichnij universitet imeni Mihajla Kocjubins'kogo. – Vinnicja, 2019. 348 s.

6. Tajmasov Ju. S. Teoretichni i metodichni zasadi pidgotovki majbutnih fahivciv sluzhbi civil'nogo zahistu do samozberezhennja u profesijnij dijal'nosti : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra ped. nauk: 13.00.04 "Teorija ta metodika profesijnoї osviti" / Tajmasov Jurij Safirovich; Harkivs'kij nacional'nij pedagogichnij universitet imeni G.S. Skovorodi. – Harkiv, 2021. 44 s.

7. Hlipovka G. G. Formuvannja social'noї kompetentnosti majbutnih oficeriv sluzhbi civil'nogo zahistu Ukraïni v procesi profesijnoї pidgotovki: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk: 13.00.04 "Teorija ta metodika profesijnoї osviti" / Hlipovka Galina Grigorivna; L'vivs'kij derzhavnij universitet bezpeki zhittedijal'nosti. – L'viv, 2019. 22 s.

8. Osipenko S. I. Poradi vikladachu navchal'no-metodichnogo centru civil'-nogo zahistu. Metodichnij posibnik / S.I.Osipenko // - K., 2018. - 136 s.

9. Teoretichni ta organizacijno-metodichni zasadi proektuvannja osvitn'oї dijal'nosti navchal'no-metodichnih ustanov civil'nogo zahistu: monografija (z elekron. dod.). vid. 2, pererobl. [Kolektiv avt. Є.Ju. Litvinovs'kij, V.V. Begun, S.V. Geldash ta in.] – L'viv: KP "Paliturnik, 2017. - 230 s.

10. Voljans'kij P.B. Vprovadzhennja u vikladannja disciplini civil'nij zahist shljahiv znizhennja vplivu avarij, obumovlenih vikoristannjam nebezpechnih rechovin, na zdorov'ja ljudini ta dovkillja / P.B. Voljans'kij, S.I. Kalashchenko, A.M. Grinzovs'kij, S.A. Єremenko // Materiali naukovo-praktichnoї konferencії z mizhnarodnoju uchastju "Ekologichni ta gigienichni problemi sferi zhittedijal'nosti ljudini", (12 bereznja 2019 roku, m. Kiїv , Nacional'nij medichnij universistet imeni O.O. Bogomol'cja). S. 40–41.

11. Mykhailov V. Aviation search and rescue personnel training by the means of the information educational environment of the establishment of postgraduate education / Viktor Mykhailov, Viktoriya Kupriyevych, Leonid Romanov, Anna Demkiv, Larysa Petrenko, Victor Shevchenko, Khalida Bakhtiyarova, Vladimir Khyzhnyak // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2021. 11/02/XXI. (VOL. 11, ISSUE 2, SPECIAL ISSUE XXI.). – S.181185, Rezhim dostupu: http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxi.

12. Demkiv A.M. Pravovi osnovi profesijnogo rozvitku pedagogichnih pracivnikiv navchal'no-metodichnih centriv civil'nogo zahistu ta bezpeki zhittedijal'nosti / A.M. Demkiv, L.M. Petrenko // Osvita doroslih: teorija, dosvid, perspektivi: zb. nauk. pr. / [redkol. L.B. Luk'janova (golova), Anishhenko O.V. (zastupnik golovi) ta in.]; In-t ped. osviti i osviti doroslih imeni Ivana Zjazjuna NAPN Ukraïni. Kiїv, 2021. Vip. 1 (19). C. 52–63.

13. Konstitucija Ukraïni. Zakon Ukraïni vid 28.06.1996 № 254k/96-VR (red. vid 01.01.2020). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.

14. Pro vishhu osvitu. Zakon Ukraïni vid 09.08.2019 № 1556-VII (red. vid 27.10.2022). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

15. Єvdin O. M. Analitichnij ogljad stanu tehnogennoї ta prirodnoї bezpeki v Ukraïni za 2018 rik. UNDICZ DSNS Ukraïni. Kiїv, 2019. S. 258–272.

16. Pro derzhavnu sluzhbu. Zakon Ukraïni vid 10.12.2015 r. № 889-VIII (red. vid 07.02.2022). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text.

17. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro sistemu profesijnogo navchannja derzhavnih sluzhbovciv, goliv miscevih derzhavnih administracij, їh pershih zastupnikiv ta zastupnikiv, posadovih osib miscevogo samovrjaduvannja ta deputativ miscevih rad. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni vid 06.02.2019 r. № 106 (red. vid 02.08.2022). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text.

18. Kachan Є. P. Ekonomika praci ta social'no-trudovi vidnosini: navch. posib. / [Za zag. red. prof. Kachana Є. P., Djakiv O.P., Nadvinichnij N.A. ta in.]. K.: Znannja, 2008. – 407 s.

19. Zaprovadzhennja procesu pidvishhennja kvalifikacії fahivciv doslidno-viprobuval'nih laboratorij teritorial'nih organiv DSNS na bazi Institutu derzhavnogo upravlinnja ta naukovih doslidzhen' z civil'nogo zahistu. / [Pavlov S. S., Klimas' R. V., Odinec' A. V., Sereda D.V.] // Naukovi perspektivi. № (12.) 2021. S. 76–89.

20. Pro zatverdzhennja Tipovogo polozhennja pro teritorial'ni kursi civil'nogo zahistu ta bezpeki zhittedijal'nosti, navchal'no-metodichni centri civil'nogo zahistu ta bezpeki zhittedijal'nosti. Nakaz Ministerstva vnutrishnih sprav Ukraïni vid 16.10.2018 r. № 835 (red. vid 16.10.2018). – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-18#Text.

21. Pro zatverdzhennja Porjadku provedennja navchannja kerivnogo skladu ta fahivciv, dijal'nist' jakih pov'jazana z organizacieju i zdijsnennjam zahodiv z pitan' civil'nogo zahistu. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni vid 23 zhovtnja 2013 r. № 819 (red. vid 22.09.2021). – URL: https://ips.ligazakon.net/document/KP130819?an=5.

22. Tkachuk N., Kinah N. Profesijnij standart jak vektor modernizacії pisljadiplomnoї pedagogichnoї osviti. Nova pedagogichna dumka. 2021. T. 106. № 2. S. 22–28. – URL: https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-21-28.

23. Artjushina M. V. Modeli profesijno-pedagogichnoї pidgotovki u zakladah vishhoї osviti Ukraïni. Visnik Nacional'nogo aviacijnogo universitetu. Serija: Pedagogika. Psihologija. 2020. № 17. S. 10-18. DOI: https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15018

24. Pro zatverdzhennja standartu vishhoї osviti za special'nistju 011 Osvitni, pedagogichni nauki dlja drugogo (magisters'kogo rivnja) vishhoї osviti. Nakaz MON Ukraïni vid 11.05.2021 r. № 520 (red. vid 11.05.2021). – URL: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/05/17/011.Osvitni.ped.nauky.mahistr_17.06.docx&wdOrigin=BROWSELINK.

25. Shherbak O. I. Teoretiko-metodichni zasadi pidgotovki i pidvishhennja kvalifikacії pedagoga profesijnogo navchannja dlja osviti doroslih: monografija K: KPPK, 141 s. – URL: scherbak2014.pdf (kppk.com.ua).

26. Petrenko L. M. Teorija i praktika rozvitku informacijno-analitichnoї kompetentnosti kerivnikiv profesijno-tehnichnih navchal'nih zakladiv: monografija. /L. M. Petrenko// Dnipropetrovs'k: IMA-pres, 2013. 456 s.

Надійшла до редколегії 18.10.22
Рецензовано 30.10.22

A. Demkiv, Senior Lecturer
ORCID ID: 0000-0002-1604-1793
Institute of Public Administration and Research on Civil Protection,
Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education
of the State Institution of Higher Education "University of Educational Management", Kyiv, Ukraine

FEATURES OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHING STAFF OF CIVIL PROTECTION AND LIFE SAFETY EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL CENTERS

The aim of the article is to study the specifics of teaching staff professional development of civil protection and life safety educational and methodological centers. Research methods used by the author: content analysis of legislative documents on the organization of postgraduate education; regulatory documents on professional development of civil protection specialists; analysis and summarization of documents posted on websites of Educational and Methodological Centers of Civil Protection and Life Safety in order to determine their structure and content of the activity and to highlight the features of the professional development of the teaching staff; comparative analysis of specialty standards 011 Educational, pedagogical sciences and the specialty 263 Civil protection for the second (master's degree) of higher education to identify the common and distinctive competencies of specialists.

It has been found out that the problem of the teaching staff professional development of educational and methodological centers of civil protection and life safety demands a complex solution. Their professional development in the sphere of civil protection is carried out according to functional training programs once in five years on the basis of higher educational establishments and postgraduate education. At the same time, in advanced training on the specialty 011 Educational, pedagogical sciences they have the opportunity to freely choose institutions, forms and subject of professional development. However, selected topics of various forms of professional development rarely reflect the content of their specialty 263 Civil Protection and its transformation in accordance with the post-industrial development of the country and its modern economic and socio-political situation.

Keywords: civil security; educational and methodological center of civil protection and life safety; professional development; standard; teaching staff.